

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2025. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2025.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA BAHOLASH TIZIMINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI AKS ETTIRA OLMASLIGI: ZAMONAVIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Arabova Gulsanam

G'arb tillari va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi

Ma'mun Universiteti, Xiva, O'zbekiston

Email: arabova_gulsanam@mamunedu.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada xorijiy tillarni o'qitishda baholash tizimining kommunikativ kompetensiyani to'liq aks ettira olmasligi, uning zamonaviy metodik talablarga mos kelmasligi va bu muammolarning ta'lim jarayoniga ta'siri yoritiladi. Maqolada an'anaviy test va imtihon usullarining cheklovlari tahlil qilinib, kommunikativ yondashuvga asoslangan baholash mexanizmlari va ularning samaradorligi ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqladiki, baholash tizimini qayta shakllantirish o'quvchilarning real nutqiy faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: baholash tizimi, kommunikativ kompetensiya, xorijiy til ta'limi, nutq faoliyati, o'quvchi baholashi, metodika.

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida xorijiy tillarni bilish shaxsning kasbiy va ijtimoiy raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim talablari nafaqat grammatik bilimlarni egallashni, balki o'quvchilarning tilni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishni taqozo etadi. Shu bilan birga, baholash tizimlari ko'pincha bu ehtiyojni qondira olmaydi. Ko'plab an'anaviy testlar tilning faqat formal jihatlariga — grammatik qoidalar, leksika va tarjimaga — yo'naltirilgan bo'lib, o'quvchilarning nutqiy va kommunikativ faoliyatini to'liq aks ettirmaydi. Natijada o'quvchilar real muloqot jarayonida o'z bilimlarini samarali qo'llash imkoniyatiga ega bo'lmaydi. Maqolaning maqsadi — xorijiy til baholash tizimidagi kommunikativ jihatlariga e'tiborni oshirish, mavjud cheklovlarni aniqlash va samarali baholash usullarini taklif qilish.

Nazariy-metodik asoslar. Kommunikativ kompetensiya D. Hymes tomonidan ilgari surilgan konsepsiyaga asoslanadi va quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- Lingvistik kompetensiya — til birliklarini to'g'ri ishlatish qobiliyati;
- Sotsiolingvistik kompetensiya — madaniy va ijtimoiy kontekstga moslashish;
- Diskursiv kompetensiya — nutq tarkibini va muloqot strukturasini yaratish;
- Strategik kompetensiya — muloqot jarayonida xatolarni tuzatish va samarali yechim topish.

An'anaviy baholash usullari (grammatik testlar, yozma ishlar, tarjima topshiriqlari) asosan lingvistik komponentni baholaydi. Biroq sotsiolingvistik va strategik kompetensiya ko'pincha chetda qoladi. Shu

sababli o'quvchining real nutqiy faoliyati va kommunikativ kompetensiyasi yetarli darajada baholanmaydi. Mazkur tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanganmiz:

1. Adabiyotlarni tahlil qilish – Hymes (1972), Richards & Rodgers (2001), Harmer (2007) va Brown (2007) ilmiy manbalari asosida.
2. So'rovnoma va intervyu – 120 o'quvchi va 15 xorijiy til o'qituvchisi ishtirokida o'tkazilgan.
3. Baholash natijalarini tahlil qilish – grammatika testlari, og'zaki va yozma topshiriqlar orqali.

Natijalar. Tahlil shuni ko'rsatdiki, grammatik testlar va yozma topshiriqlar o'quvchilarning lingvistik bilimni samarali baholaydi, lekin real nutqiy faoliyatni aks ettirmaydi. Og'zaki intervyu va rol o'yinlar orqali o'tkazilgan baholashda o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi aniqroq ko'rinadi. So'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, 78% o'quvchilar testlarda yuqori ball olgan bo'lsa ham, real muloqot vaziyatida o'z bilimni erkin qo'llay olmaydi.

Muhokama. Natijalar shuni ko'rsatadiki, baholash tizimini faqat formal jihatlariga yo'naltirish o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishni cheklaydi. Shu bilan birga, kommunikativ yondashuvga asoslangan baholash — rolli o'yinlar, intervyu, kooperativ vazifalar va loyihalar orqali — o'quvchilarning amaliy nutq qobiliyatini yanada aniqroq ko'rsatadi. Shuningdek, tadqiqot ko'rsatadiki, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi va baholash kriteriyalarining aniqligi ham muhim omil hisoblanadi. Baholash tizimi faqat grammatik va leksik bilimlarga emas, balki nutq jarayonidagi ijodiy va strategik yechimlarni baholashga ham yo'naltirilishi zarur.

Baholash metodlari va kommunikativ kompetensiyani qamrov darajasi

Baholash metodi	Lingvistik	Sotsiolingvistik	Diskursiv	Strategik
Test	90%	30%	25%	20%
Og'zaki nutq	85%	80%	75%	70%
Rolli o'yin	80%	85%	80%	75%

Diagramma natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy testlar kommunikativ komponentlarning katta qismini qamrab olmaydi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki:

1. Baholash tizimi tilning faqat formal jihatlariga yo'naltirilgan holda o'quvchilarning real nutqiy faoliyatini aks ettira olmaydi.
2. Kommunikativ yondashuv asosidagi baholash mexanizmlari — og'zaki intervyu, rol o'yinlar, loyihalar va guruhli vazifalar — o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini aniqroq ko'rsatadi.
3. Zamonaviy ta'lim talablari va OAK standartlariga mos keladigan baholash tizimini joriy etish o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu bois, an'anaviy testlar bilan bir qatorda kommunikativ yondashuvga asoslangan baholash metodlarini qo'llash, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va til o'rganishga qiziqishini kuchaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hymes, D. On Communicative Competence. London, 1972.
2. Richards, J.C., Rodgers, T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge, 2001.
3. Harmer, J. How to Teach English. London, 2007.
4. Brown, H.D. Principles of Language Learning and Teaching. New York, 2007.
5. Littlewood, W. Communicative Language Teaching. Cambridge, 2004.
6. Ellis, R. The Study of Second Language Acquisition. Oxford, 2008.

